

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. II. An in statu legis naturæ fuerint vera Sacramenta, tam pro adultis,
quàm pro parvulis, eaque immediatè à Deo determinata fuerint, &
necessaria necessitate medii ad salutem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

debet in quolibet statu reperiri; sacramenta vero non sunt de jure naturæ, quia nec consequuntur ex lumine naturali per se & necessario, neque connaturalia sunt gratiæ, cum illa connaturaliter possit sine sacramentorum adminiculo communicari, ut patet in Angelis, & in primis parentibus, ac in illis iustis, qui in utero matris à Deo sanctificati sunt.

Secunda ratio discriminis est, quia cultus Dei externus, est aliquid debitum Deo, ex subjectione quam habet homo Deo, non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter, sanctificationem autem ipsius hominis fieri per signa corporalia, non est debitum naturæ humanæ, quando talem statum habet, ut perfectissimè Deo subijciatur, quia tunc ex vi subjectionis hujus, sanctitatem habere debet. Unde licet non sit inconveniens in statu innocentie signa externa fuisse, quibus homines in rebus sacris communicarent (hoc enim potius perfectionem dicit, cum hæc signa ex sanctificatione interna dimanaverint) erat tamen inconveniens, quod homo in eo statu his signis subiceretur, ut ab eis suam perfectionem & sanctificationem emendicaret, ut supra ostensum est. Ex quo patet responsio ad secundam probationem consequentem: quia enim homo constat corpore & animâ, in utroque debet cultum Deo reddere, secundum protelationem interiorum & exteriorum; sed quando constat corpore & animâ perfectè Deo subiecta (sicut constabat in statu innocentie) non debet sanctificationem suam ex signis externis, sed ab ipso Deo immediatè accipere. Et quidem cum sanctificatio sit quid solum spirituale, non est per se loquendo necessarium eam applicari corporaliter; cultus autem Dei & spiritualiter & corporaliter debet exhiberi, quia in utroque subijciatur homo Deo.

ARTICULUS II.

An in statu legis naturæ fuerint vera sacramenta, tam pro adultis, quam pro parvulis, eaque immediatè à Deo determinata fuerint, & necessaria necessitate medijs ad salutem?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententia.

Suppono primò, statum naturæ per peccatum corruptæ, secundum triplicem legem dividi: alius enim est status hominis lapsi sub lege naturæ, qui duravit ab Adamo lapsò usque ad Moysem, & dicitur legis naturæ, non quasi distinctæ contra legem supernaturalem, ita ut sola præcepta quæ dictamen rationis naturalis suggerit obligarent (nam revera sub illa lege implebantur etiam præcepta supernaturalia fidei, spei, & charitatis) sed ut distinctæ à lege scripta, quia scilicet in illo statu nulla fuit lex scripto mandata ex instituto Dei, sed lex naturalis, solo instinctu interiori naturæ; & lex supernaturalis, solâ inspiratione Dei, quasi per modum naturæ, etiam cognita. Alius verò status fuit hominis lapsi sub lege scripta, qui duravit à Moyse usque ad Christum. Alius denique sub lege gratiæ, qui à Christo usque ad finem mundi duraturus est.

Tom. V.

A Suppono secundò, quod licet status legis scriptæ, rigorosè loquendo, non inceperit nisi à tempore quo lex fuit tradita Moyli (utpote cum ante id tempus nullum Dei præceptum fuerit litteris mandatum, saltem ex divina institutione) tamen ubi primum circumcisionis præceptum Deus Abrahamo imposuit, statim coepit declinare status legis naturæ, & insinuat se status legis scriptæ, eò quod circumcisio fuit (ut docet D. Thomas) quædam dispositio & præparatio ad legem scriptam; propter quod tempus quod inter Abraham & Moysem fluxit, acutè vocant Theologi, confinium legis naturæ & legis scriptæ; sicut intervallum temporis quod à Joanne Baptista usque ad Christum condentem legem gratiæ transmissum est, dicitur confinium legis scriptæ & legis gratiæ, ipseque Joannes, terminus legis, & initium Evangelij, à D. Thoma 3. parte qu. 38. ar. 1. ad 2. & à Petro Chrysologo sermone 91. legis & gratiæ fœdus, appellatur. Non procedit autem difficultas de lege naturæ, nisi ut à tali ejus & legis scriptæ confinio præcisè, atque adeò de illo duntaxat tempore quod ab Adamo lapsò, usque ad præceptum circumcisionis Abrahamo impositum, fluxit; certissimum enim est circumcisionem fuisse sacramentum, ut Tractatu sequenti, ut i de baptismo & de circumcisione quæ illam præcessit, & cui baptisma successit, disseremus.

De statu ergo legis naturæ, sic considerato, tria inquirimus. Primum est, an in eo vera sacramenta tam pro parvulis, quam pro adultis fuerint? Secundum, an talia sacramenta fuerint à Deo immediatè determinata, vel relicta in hominum arbitrio? Tertium, an ea fuerint necessitate medijs ad salutem necessaria?

Circa primum, Soto, Martinus de Ledesma, Martinez de Prado, & alij, docent, nulla prorsus in statu legis naturæ fuisse vera sacramenta. Suarez verò, Vazquez, Delugo, & alij ex Recentioribus, concedunt quidem in tali lege fuisse sacramentum ad delendum peccatum originale, institutum pro parvulis, negant tamen fuisse aliquod ad delenda peccata actualia, institutum pro adultis.

Circa secundum Scotus & Ricardus asserunt, illud saltem sacramentum quod pro parvulis justificandis institutum erat in lege naturæ, fuisse à Deo immediatè determinatum in particulari, sicut sacramentum circumcisionis in lege scripta.

Circa tertium Hugo Victorinus libro 1. de sacramentis parte 2. cap. 3. & 6. dicit sacramentum in lege naturæ pro parvulis, fuisse devotionis & non necessitatis. Suarez verò hic disputatione 4. sect. 4. admittit sacramenta in lege naturæ fuisse quidem necessaria pro parvulis, eò quod sint incapaces contritionis, secus tamen pro adultis, quia poterant justificari per solam contritionem. Alij ex opposito asserunt, sacramenta tunc fuisse solum necessaria adultis, non autem parvulis, quia ad eorum justificationem ab originali, sufficiebat fides parentum. Ita docent Albertus magnus in 4. dist. 1. qu. 11. Paludanus qu. 5. art. Cano relectione de sacramentis in genere, Vazquez, Meratius, Bernal, & alij.

E

§. II.

*Triplex conclusio triplex difficultas proposita
resolvitur.*

Dico primò: In lege naturæ fuerunt vera sacramenta pro parvulis & pro adultis in remedium peccati originalis, & actualis.

54 Prima pars conclusionis probatur primò ex D. Augustino libro 5. contra Julianum cap. 9. hæc scribente: *Non est credendum ante datam circumcissionem, famulos Dei (quandoquidem illis inerat Mediatoris fides) nullo eius sacramento opusculatos esse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliquà necessaria causi, Scriptura sacra tacere voluerit. Ubi ponderandum est, S. Doctorem loqui de sacramento propriè dicto, quatenus à sacrificio distinguitur. Tum quia Scriptura non tacet sacrificia legis naturæ, quandoquidem Genes. 4. sacrificium Cain & Abelis, 8. sacrificium Noë, 14. sacrificium Melchisedech, & Job 1. sacrificium huius Patriarchæ narratur. Unde subdit Augustinus post verba recitata: Nam & sacrificia eorum legimus, quibus utique sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata mundi. Tum etiam, & maxime quia illud sacramentum non erat, sicut sacrificium, ut distinctum à sacramento, signum merè speculativum, sed practicum ipsius gratiæ, utpote in actuali eius applicatione parvulis de facto conferenda. Item D. Cyprianus in libro de cardinalibus Christi operibus, capite de circumcissione ait: *Sanè originale peccatum, quod à primis parentibus in totam generis huius successionem defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari.* Ibidem autem talia remedia vocat sacramenta: verba autem Patrum, in materia dogmatica, debent propriè sumi, nisi ex eo sequatur aliquod inconueniens, quod nullum potest assignari in præsentia. Idem asserit Hugo de S. Viatore libro 1. de sacramentis, parte 2. cap. 1. ubi addit, non rectè sentire qui contrarium opinantur.*

55 Probatur secundò eadem pars ex D. Thoma hic art. 2. loquendo de toto tempore quod fuit post peccatum Adami, ante Christi adventum (quod comprehendit statum legis naturæ, & tempus circumcissionis præceptæ Abrahamo, & tempus legis Mosaicæ) ait, quod necesse fuit quædam sacramenta institui. Et infra qu. 70. ar. 4. ad 2. hæc scribit: *Probabile est, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro seipsis preces & sacrificia offerrent.* Ergo tam externa sacramenta agnoscit S. Thomas pro remedio parvulorum in lege naturæ, de qua ibi loquitur, quam externa fuerunt sacrificia pro salute adultorum.

56 Probatur tertio eadem pars ratione fundamentali. Remedium sensibile peccati originalis est verum sacramentum. Sed in lege naturæ fuit aliquod remedium pro peccato originali, illudque fuit sensibile: Ergo in lege naturæ aliquod sacramentum à Deo institutum est in remedium peccati originalis. Major patet, nam remedium sensibile ordinatum ad culpam originalem delendam, est significativum gratiæ, tale peccatum tollentis: Sed signum sensibile gratiæ, est verum sacramentum: Ergo remedium sensibile peccati originalis, est verum sacramentum. Minor etiam quantum ad primam partem certa videtur, nam Deus vult voluntate antecedenti

A omnes homines salvos fieri, subindeque omnibus sufficientia remedia ad salutem, tum singulorum capacitem: *Nam enim voluntatem in finem, omnibus communiter proposita, tam natura, quam gratuita, inquit S. Thomas in 1. dist. 4. qu. 1. art. 1. unde cum parvuli sub tali voluntate debuit Deus in quacunque lege & statu naturæ, sufficiens remedium ad salutem, subindeque ad tollendam maculam peccati originalis, ipsi præparare.*

Confirmatur: Post legem scriptam fuerunt apud Judæos justificabantur ab originali, etiam cum parvuli essent; neque enim verum est, in populo fidei masculos ab originali justificari, & non feminas: cum autem eis non applicaretur nisi remedium legis naturæ (nec enim aliò constat, cum non fuerit in lege aliquod institutum) manifestè sequitur, quod pro parvulis erat remedium originale in statu legis naturæ.

Quod verò tale remedium fuerit sensibile, in secunda parte Minoris principalis asserimus multipliciter suadet. Primò, quia oportet remedium illud legis naturæ parvulis applicari, ut ipsi consequerentur salutem: Sed non est conveniens applicatio inter homines, & modò humano, si fiat per actum purè internum, & non externà aliquà operatione: Ergo tale remedium legis naturæ, non erat purè spirituale, sed internum, ac sensibile.

Secundò, Parvuli dum justificabantur in lege naturæ, adunabantur Ecclesiæ fidelium, non minus quam adulti: Sed in nullum religionis nomen (inquit Augustinus) adunantur homines, sine sacramentorum visibilium consortio. Ergo remedium illud quo parvuli in lege naturæ justificabantur, erat externum & sensibile, & non purè internum & spirituale.

Tertio, Ecclesia semper fuit visibilis. Ergo & id quo parvuli in lege naturæ fiebant membra Ecclesiæ.

Quarto, Remedio legis naturæ pro justificatione parvulorum, successit in lege scriptæ circumcisio, & in lege nova baptisimus: Ergo ista remedia sunt externa, & sensibilia, ita & illud quod in lege naturæ pro justificandis parvulis institutum erat.

Quinto, Decuit ut sicut Salvator hominum homo sensibilis erat, ita etiam homines in omni lege, & statu, salutem per ipsum consequerentur, mediantibus signis sensibilibus.

Denique, Si remedium quod erat in lege naturæ pro justificatione parvulorum, fuisset aliquid insensibile, nempe solus actus fidei interius parentum in Christum venturum, ad parvulos suos explicite vel implicite directus, ut docent Adversarij, vel habuisset talis actus ex sua natura, vel solum ex divina institutione, quod solus justificaret illos parvulos? Non ex natura sua, tum quia non fuit actus fidei ex natura majoris efficaciam, quam sit modò post Christi adventum: modò autem non sufficit fides ex sua natura ad alicuius justificationem. Tum etiam quia cum ex natura rei sola fides non possit producere in habente fidem ipsam gratiam, multo minus id in alio potest efficere. Quod si dicatur id fecisse ex institutione divina, contra est, quia sicut Adversarij fingunt ex divina institutione fidem parentum hanc virtutem & efficaciam habuisse, ita nos multò rationabilius dicere possumus,

ines. Deum instituisse signa sensibilia ad hanc sanctitatem efficiendam, quandoquidem hic modus homines iustificandi est communis, & magis ipsis conveniens.

Addo quod in nostra sententia, maior reperitur analogia & proportio inter morbum peccati originale, & eius remedium; cum enim peccatum originale, carnis propagatione contraheretur in lege naturæ, sicut modò, non erat concomitante, nisi ut corporali etiam remedio, atque sensibili sanaretur.

Ex his probata manet contra suam secundam conclusionis pars, quæ asserit in lege naturæ fuisse pro adultis aliquod sacramentum ad delenda peccata actualia, debuit enim divina providentia non minus aliquod remedium ad delenda peccata actualia, quam ad tollendum peccatum originale præparare, cum habeat voluntatem antecedentem salvandi omnes homines, si ve parvulos, si ve adultos, & per talem voluntatem salutis media, seu remedia, hominibus præparentur, ut supra ex Divo Thoma vidimus: Sed remedium ad delenda peccata actualia in lege naturæ institutum, non minus debuit esse sensibile, quam remedium ad tollendum peccatum originale in eadem lege institutum, cum rationes quæ hoc probant de uno, id etiam suadeant de alio: Ergo in lege naturæ fuit aliquod remedium sensibile ad tollenda peccata actualia, subindeque aliquod sacramentum, in remedium peccatorum actualium pro adultis institutum.

Confirmatur ex D. Thoma infra qu. 84. ar. 7. ad 1. ubi sic ait: *De iure naturali est quod aliquis puniatur de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod debeat esse scilicet, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua signa doloris ostendat, sicut & Ninivite fecerunt, ut iona 3. legitur.* Et in solut. ad 2. docet quod de lege veteri poenitentia habuit aliquam determinationem, non solum quoad dolorem de commissis, sed etiam quantum ad remedium doloris quærendum, ut aliquo modo ministris Dei homines conficerentur peccata sua saltem in generali. Igitur si de iure naturali erat remedium doloris quærere, & signa doloris ostendere, oportebat in lege naturæ huiusmodi remedium esse, subindeque aliquod sacramentum ad delenda peccata actualia institutum. Unde idem S. Doctor in 4. dist. 1. qu. 1. ar. 2. quæstiunc. 3. ad 2. Ante legem scriptam (inquit) erant quædam sacramenta necessitatis, sicut illud fidei sacramentum, quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati & similiter poenitentia, quæ ordinabatur ad deletionem actualis. Cujus aliquod vestigium in Scriptura invenitur, ut apud Job capite ultimo, ubi inveniuntur sacrificia pro remissione peccatorum amicorum Job.

Verisimile etiam est, in statu legis naturæ fuisse necessarium aliquod sacramentum, ad conservandum se in gratia, & ad illam augendam, correspondens Eucharistiæ nostræ, quæ fuit figurata per oblationem Melchisedech. Nec probabile est quod ait Suarez, tale sacramentum ad solam familiam Melchisedech fuisse restrictum, cum neque Scriptura, neque traditio dicant quod Deus tale sacramentum ad familiam Melchisedech restrictum, & aliunde omnes congruentiæ, quæ asseri possunt hujus institutionis pro illa familia, valeant etiam pro aliis.

Dico secundò: Sacramenta legis naturæ non fuisse determinata immediate à Deo in particulari, sed relicta in hominum arbitrio.

Tom. I.

Probatum primò ex D. Thoma hic ar. 3. ad 2. ubi de sacramentis veteris legis ait: *Comparabantur ad sacramenta quæ fuerunt ante legem, sicut determinatum ad indeterminatum: quia scilicet ante legem, non fuit determinate præfixum homini quibus sacramentum uteretur.* Quod intelligendum est de sacramentis, quantum ad signa visibilia quibus homines protestabantur in lege naturæ fidem suam de futuro adventu Salvatoris, non autem de ipsa protestatione fidei, quæ ex divina institutione erat hominibus necessaria ad salutem, ut infra magis declarabitur.

Probatum secundò conclusio ratione quam ibidem insinuat idem S. Doctor: Cum status legis naturæ esset à Christo remotior statu legis scriptæ, fident in ipsum habebat magis obscuram, & consequenter non exigebat sacramenta à Deo in particulari determinata.

Tertiò, cum eo tempore nondum esset Scripturæ sacræ usus, neque homines in unum corpus adunarentur, vix potuissent divina talium signorum determinatio omnibus innotescere.

Denique, non est assignabile ex Scripturâ aut traditione aliquod signum sensibile, in quo determinate sacramentum in remedium peccati originalis Deus in lege naturæ instituerit; alium de verò nulla asseri potest hujus determinationis congruentia, sed potius ejus indeterminatio congrua erat statui illius legis, ut ostensum est: Ergo absque fundamento Scotus & Ricardus asserunt, illud sacramentum fuisse immediate à Deo determinatum in particulari.

Quamvis ergo divinâ institutione revelata Adæ, ab illoque posteris indicata, determinate præfixum fuerit homini in lege naturæ, ut pro sacramentis uteretur protestatione fidei de Salvatore venturo, facta signo aliquo exteriori (non enim voluntati hominis relicta erat, ut ipse sacramenta institueret, aut pro sacramentis uteretur quibus rebus voluisset) hoc tamen signum non fuit divinâ institutione determinatum, sed interiori instinctu determinabant se homines, quo signo, actu, vel ritu, aut quibus rebus sensibilibus uterentur, ad prædictam fidem protestandam, ut colligitur ex D. Thoma qu. præced. ar. 5. ad 3. ubi sic ait: *Sicut in statu legis naturæ homines nullâ lege exterioris datâ, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur.* Et 1. 2. qu. 103. ar. 1. *Quia ante legem (inquit) fuerunt quidam viri præcipui, prophetico spiritu pollentes, credendum est, quod ex instinctu divino, quasi ex quadam privata lege, inducerentur ad aliquem certum modum colendi Deum, qui & conveniens esset interiori cultui, & etiam congrueret ad significandum Christi mysteria.* Quæ modus colendi Deum non erat sacramentum ipsum secundum substantiam, sed ritus quo conficeretur, aut signum exterius quo protestatio externa fidei de Salvatore venturo, in qua substantia sacramenti consistebat, fieret.

Advertendum tamen est, quod sicet Prophetæ & viri sancti, huiusmodi signis sensibilibus ex divino duntaxat instinctu determinatis uterentur ad protestandam fidem de Salvatore venturo, in sacramentis, & in sacrificiis, valde tamen probabile est, quamlibet Rempubicam determinasse in particulari, per commune civitum suffragium, sacrificiorum & sacramentorum materias; tum quia id expediebat ad perfectam unitatem & uniformitatem religionis servandam.

E 2

Tum

Tum etiam quia ad Rempublicam bene institutam pertinet dirigere cives, non solum in ordine ad bonum temporale, sed etiam, imò & maxime, in ordine ad bonum spirituale. Unde licet quilibet particularis potuisset valide alia signa sensibilia, quam determinata à Republica sua, pro materia sacramentorum, aut sacrificiorum assumere, quia hæc determinatio signorum in particulari, non erat de jure divino; peccasset tamen, tum propter scandalum, tum propter periculum cui se exposuisset, assumendo signa quæ fortasse finibus sacramentorum vel sacrificiorum significandis, non fuissent ita proportionata & convenientia, sicut determinata à Republica.

Nulli autem mirum esse debet, quod Deus cum hac indeterminatione materiæ, legis naturæ sacramenta instituerit, nam etiam in lege Evangelica sacramentum matrimonij instituit cum aliqua simili indeterminatione, ut disp. precedenti art. 5. declaravimus; & eandem aut similem indeterminationem, plures graves Theologi (quos ibidem retulimus) in materia sacramenti Ordinis admittunt.

67 Dico tertio: Sacramenta fuisse necessaria in lege naturæ, necessitate mediæ, non solum parvulis, sed etiam adultis.

Explicatur conclusio: Illud dicitur necessarium necessitate præcepti, quod est quidem in præcepto, sed tamen sine illo salvari quis potest, vel propter ignorantiam, vel propter impotentiam; necessarium autem necessitate mediæ, est illud sine quo nullus salvari potest, nec excusatur ob ignorantiam, vel impotentiam: sicut quantumcumque quis ignoret Baptismum, si tamen illum non suscipiat, salvari non potest. Dicimus ergo, quod in statu legis naturæ sacramenta quæ ad delendum peccatum originale & actuale, pro parvulis & adultis à Deo instituta fuere, erant in eo statu ad salutem necessaria, nedum necessitate præcepti, sed etiam necessitate mediæ.

68 Probatur prima pars ex dictis in prima conclusione, ibi enim ostendimus, quod in statu legis naturæ, non sufficiebat pro justificatione parvulorum sola fides, vel actus interior, sed requirebatur insuper signum aliquod exterius & sensibile, quo fides interior de venturo Salvatore declararetur, subindeque aliquod sacramentum.

69 Confirmatur: Nulla est ratio cur in lege scripta, & in lege nova fuerint, & sint necessaria necessitate mediæ sacramenta externa, & in statu legis naturæ, sine externo signo parvuli justificari potuerint; siquidem non minus necessaria erant signa sensibilia in lege naturæ, quam in aliis statutis.

70 Probatur secundò eadem pars, ex absurdo & inconvenienti quod sequitur ex adversa sententia: si enim sola fides parentum in lege naturæ fuisset sufficiens ad salutem parvulorum, cum æque illis qui nondum nati essent, ac eis qui jam nati fuissent, applicari potuisset, justificasset, pueros in utero materno morientes, quod tamen non potest admitti, alias enim non tantum per accidens, sed etiam per se & ordinariè, facilior fuisset via salutis pro parvulis in illa lege, quam sit modò pro parvulis in statu legis gratiæ, utpote quibus applicari nequit adhuc in utero materno existentibus, remedium unicum (scilicet baptisma) ad eos salvandos à Christo institutum.

71 Dices contra hanc rationem: sicut Deus secundum

legem ordinariam, modò non regenerat nisi prius natum per naturam, ita neque natus per naturam, prodest parvulo nisi matris existentibus.

Sed contra: Ideò Deus secundum legem ordinariam modò non regenerat nisi prius natum per naturam, quia illud quo secundum legem ordinariam regenerat, non est applicabile prius natus, ut docet D. Thomas in 4. q. 36. ar. 1. ad 1. his verbis: *Pueri in matris utero existentes, nondum prodierunt in lucem, ut cum eis hominibus vitam ducant, unde non possunt subire baptismum, ut per eorum ministerium sacramentum recipiant ad salutem.* Sed fides parentum fuisset applicabilis suis parvulis nondum natis, temporis legis naturæ: Ergo per talem fidem illi fuissent regenerati.

Potest insuper suaderi eadem pars, ex eo quod nostra sententia, magis quam opinio contraria, repugnet doctrinæ hæreticorum nostris temporibus, asserentium non esse necessarium modò baptismum in re parvulis, sed sufficere illis ad salutem, quod ex parentibus fidelibus nati sunt, idque quia (inquiunt) alias deterioris conditionis essent infantes modò in lege gratiæ quam in lege naturæ, quandoquidem illis sufficiebat salutem fides parentum.

Ex his probata manet secunda pars conclusionis, quæ asserit, sacramentum in lege naturæ pro adultis institutum ad remissionem peccatorum actualium, fuisse illis necessarium ad salutem, necessitate mediæ: nam licet illi possent habere interiores actus fidei & charitatis, tamen ad salutem erat tunc necessaria ipsa protestatio & confessio fidei, juxta illud Roman. 10. *Confitebitur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ergo in tali lege, adultis necessarium erat ad salutem necessitate mediæ, sacramentum aliquod exterius, & sensibile, quo interior fides de venturo Salvatore declararetur.

Addo quod, in omni statu remedium originale peccati, quod erat necessarium parvulis, non propria dispositione, erat necessarium adultis cum propria dispositione: solum enim in hoc erat differentia ex parte dispositionum; ex parte autem signi sensibilis, quod per talem dispositionem suscipiendum est omnibus necessarium, nec enim est ratio cur parvuli eo signo deberent uti in fide communi Ecclesiæ, & non adulti in dispositione propria, ut rectè dicit Joannes 3. Thoma hic ar. 3. dubio 2. Unde S. Thomas supra citatus ait, *quod ante legem scriptam erant quædam sacramenta necessaria, sicut illud fidei sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati, & similiter penitentia, quæ ordinabatur ad deletionem actualis.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obicies primò contra primam conclusionem: Status legis naturæ non habuit particularia præcepta Dei circa supernaturalia, quæ positive à Deo darentur, alias non differret à lege scripta: Ergo neque habuit sacramenta. Consequenter patet, quia hæc debent esse positive instituta à Deo, sive immediate sive mediate.

Confirmatur: De sacramentis, cum sint impernaturalia, nihil definiendum est, nisi quod in Scriptura revelatum est: Sed nullibi in Scriptura

rum, ac proinde etiam sacramentorum, erat determinata in lege naturæ. Quod evidentius habetur Job ultimo, ubi Deus dixit amicis Job: *Sumite vobis septem tauros & septem arietes, & ste ad servum meum Job, & offerite holocaustum pro vobis.* Idem colligitur ex Genesis 14. ubi Melchisedech dicitur specialiter sacerdos Dei altissimi, quia Deus illi præscripserat res, quas offerret in sacrificium, scilicet panem & vinum; non enim apparet alia ratio, ob quam dictus fuerit specialiter sacerdos Dei altissimi, cum & ipse Abraham fuerit sacerdos, nec tamen specialem illam sortitus sit appellationem.

86. Respondeo regulas generales patierumque suas exceptiones, unde quamvis in lege naturæ regulariter, & quoad communitatem non esset à Deo determinatum, quibus rebus sensibilibus utendum esset in sacrificijs, & sacramentis, quia ita postulabat status legis naturæ; voluit tamen quandoque quibusdam viris insignis sanctitatis immediate per seipsum determinare res aliquas sensibiles pro sacrificiorum & sacramentorum materia. Sed hæc determinatio ve eos non ita obligabat, quin potuissent uti alijs rebus omnino diversis, vel si quam inferebat obligationem, non erat communis, sed illis solum particularis.
87. Obijcies quintò: Sacramenta sunt signa practica gratiæ: Sed signa practica gratiæ nemo præter Deum determinare potest; cum enim ille solus sit author gratiæ, ille solus potest illam alicui signo alligare; Ergo solus Deus materias sacramentorum determinare potest, subindeque in lege naturæ determinatio sacramentorum debuit esse determinatè à Deo, non verò à Republica, vel Principibus familiarum.
88. Respondeo, neminem præter Deum, authoritativè posse instituere signa practica gratiæ, nec proinde sacramenta formaliter: posse tamen homines ministerialiter, & ex instinctu & inspiratione Dei, ut causæ principalis, instituere, vel determinare sacramenta, quasi materialiter, scilicet ex parte materiæ & cæremoniæ; quando videlicet ita sunt imperfecta sacramenta, & confusa, ut in particulari non determinetur à Deo, sed solum quasi in communi, & quantum ad rationem formalem sacramenti; hoc est, quantum ad hoc, quod per signum sensibile homo debeat justificationem suam acquirere, non tamen quantum ad hoc, quod in particulari præscriberentur ei à Deo cæremoniæ, quibus uti debet. Sicut (inquit Joannes à S. Thoma) si Pontifex daret sæculari principi potestatem, ut imagines, vel rosaria, quæ ipse designaret, haberent talem vel talem indulgentiam, non ille, sed Papa indulgentiam dare censetur.
89. Obijcies sexto: Si sacramentum in remedium peccati originalis institutum in lege naturæ non fuit determinatum à Deo, sed relictum liberæ hominum determinationi, sequitur inde meliorem fuisse conditionem parvulorum in lege naturæ, quoad salutem, quam in lege gratiæ, utpotè cum habuissent remedium facilius, quia generalius, quam sit illud, quod habetur modò, utpotè ad solum baptismum restrictum, & baptismus ad aquam solum naturalem: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud.
90. Respondeo negando sequelam, licet enim remedium generalius sit facilius, cæteris paribus, remedium autem parvulorum esset pro statu legis naturæ generalius, quia minus determinatum, quam sit modò pro statu legis gratiæ:

A cætera tamen non sunt paria, quandoquidem hoc stat longe pauciores fuisse fideles in lege naturæ, quam sint modò in statu legis gratiæ, ac proinde longe minorem numerum parvulorum, qui vellent tale remedium applicare, vel applicari suis parvulis, quam sit numerus eorum, qui volunt modò suos infantes baptizari vel baptizari.

Obijcies ultimò contra tertiam conclusionem: D. Gregorius lib. 4. Moral. cap. 2. sic habet: *Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc erat apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro adultis virtus sacrificij, vel pro ijs, qui de stirpe abrahæ fuerunt, mysterium circumcisionis.* Quibus verbis manifestè docet solam fidem fuisse satis ad salutem parvulorum in lege naturæ. Idem docet videtur S. Bernardus epist. 77. ubi sic ait: *In nationibus verò quotquot inventi fideles sunt, adducunt quidem, & fide, & sacrificijs credimus expiari; parvulis autem etiam solam fidem profuisse, imò sufficere credimus.* Item D. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 6. quæstionem. 2. eidem sententiæ ut probabiliori adhæret propter verba D. Gregorij adducta, ait enim: *Circa hoc est opinio. Quidam dicunt, quod non sufficiebat fides sine processione fidei facta per aliquod exterius signum. Et id quia hoc non videtur consonare cum verbis Gregorij in litteris apostolis: ideo probabilius dicunt, quod parvulis sufficiebat sola fides sine omni exteriori signo.* Idem reperit in 4. ad Annib. dist. 1. quæst. 2. art. 2. dicens: *Idem alij probabilius dicunt, quod cum ad remedium originalis nulla signa vel sacramenta fore adhuc insisteret, sufficiebat professio fidei directa ad salutem parvuli in solo motu interiori sine exteriori.* Ergo in lege naturæ non erat necessarium necessitate medijs, etiam pro parvulis, aliquod sacramentum ad delendam maculam peccati originalis, sed tunc sola fides parentum parvulis justificabat.

Respondeo D. Gregorium per solam fidem intelligere non solum fidem quantum ad actum interiorem, sed etiam quantum ad actum exteriorem; utrumque enim actum fides habet, & de utroque tractat D. Thomas 2. 2. quæst. 2. & 3. In actu autem exteriori includitur protestatio fidei facta aliquo signo sensibili, & hoc pro parvulis erat sacramentum salutis. Idem dicendum ad testimonium D. Bernardi.

Ad D. Thomam fateor ipsum loco citato oppositam opinionem ut probabilem inclinasse, sed in quæst. disputatis, & in Summa, in nostram magis propendere sententiam: nam quæ 4. de malo ar. 8. ad 12. sic ait: *Fides antiquorum, CUM ALIQUA PROTESTATIONE FIDEI, valebat parvulis ad salutem.* Et in hac parte infra quæst. 7. art. 4. ad 2. videtur limitare doctrinam illam, quam in libris sententiarum tradiderat, ad signum sensibile determinatum, ita ut doceat solum in lege naturæ non fuisse necessarium pro justificatione parvulorum signum aliquod sensibile à Deo immediate determinatum: ex eo enim probat ibi non fuisse necessarium signum protestativum fidei in lege naturæ ad salutem parvulorum, quia in eo statu nondum erat populus fidelis ab infidelibus segregatus: hæc autem ratio nihil aliud probat, nisi quod non fuerit aliquod signum particulare, per legem naturæ determinatum, & omnibus fidelibus commune; unde continuo ibidem subiungit: *Probabile est, quod parentes parvulis nativis, & maxime in periculo existentibus, aliquod pro-*

et si fundere, vel aliquam benedictionem adhiberent
(quod erat quoddam signaculum fidei) sicut aduti
pro scriptis precibus & sacrificiis offerebant.

ARTICULUS III.

An in lege Moisaica prater circumcisionem
alia fuerint vera sacramenta,
& quot?

Suppono primò tanquam certum, & ab om-
nibus Theologis communiter receptum, cir-
cumcisionem fuisse verum sacramentum: tum
quia fuit verum signum gratiæ iustificantis, un-
de ab Apostolo ad Rom. 4. signaculum iustitiæ fi-
dei appellatur. Tum etiam, quia mysterio cir-
cumcisionis successisse baptismum, docet Inno-
centius III. cap. Majores, de baptismo.

Suppono secundò, quod quamvis circumci-
sio in lege scripta instituta non fuerit, sed in
Abraham initium habuerit quadringentis &
amplius annis ante Moysen, sacramentum ta-
men legis Moisaicæ dicitur; tum quia sacramen-
ta legis naturæ non erant in particulari deter-
minata immediate ab ipso Deo, sed ab homini-
bus, ut art. præcedenti ostensum est: circumci-
sio autem in particulari fuit immediate ab ipso
Deo instituta & determinata quantum ad om-
nes suos ritus, ut habetur Genesi 17. Tum et-
iam, quia remansit in lege Moisaica, & fuit quasi
proprius character populi Judaici & professio,
per quam homines se illi legi obligabant, &
subiiciebant, juxta illud Apostoli ad Galat. 3.
Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam de-
bitur est univ. se legis faciente: sicut in lege Evan-
gelica baptismus est professio talis legis ad e-
am servandam obligans.

Suppono tertio, multò magis debuisse esse
sacramenta in statu legis scriptæ, quam in statu
legis naturæ, utpote cum in illo fuerit major
sacramentorum necessitas, cum multò magis
crecente numero peccatorum, natura humana
esset subiecta rebus sensibilibus per affectum, &
lumen rationis magis obtenebratum. Unde so-
lū d. difficultas est, & controversia de numero
huiusmodi legis Moisaicæ sacramentorum. Qui-
dam enim volunt, unicum tantum fuisse sacra-
mentum in ea, scilicet circumcisionem: Ita Jo-
annes de Bassolis in 4. dist. 1. qu. 3. art. 3. & Ca-
rolus Franciscus Abra de Raconis, Tractatu 2.
disp. 1. sect. 2. qu. 1. Alij duo, scilicet circumci-
sionem & esum agni paschalis. Cui sententiæ
videtur favere Sorò in 4. dist. 1. qu. 1. art. 2. ubi
horum tantum sacramentorum meminit & qu. 2.
art. 3. dicit in lege veteri nullum fuisse sa-
cramentum pro expiandis peccatis actualibus,
neque consecrationem sacerdotum fuisse sacra-
mentum. Alii denique plura alia sacramenta
in lege Moisaica agnoscunt. Ita communiter
Theologi, tam domestici, quam extranei, cum
quibus

Dico primò: In veteri lege præter circumci-
sionem fuerunt alia sacramenta propriè dicta:
imò plura habuit sacramenta status talis legis,
quoniam status legis naturæ, & status legis gratiæ.

Probat primum pars ex Florentino in decre-
to unionis, & Tridentino sess. 7. can. 2. ubi de
sacramentis veteris legis tanquam de pluribus
loquitur, & eaque in plurali sacramenta appel-
lat. Eodem modo loquitur Dionysius de coe-
lesti Hierarchia cap. 5. asserens Ecclesiam le-
gis gratiæ mediam versari inter synagogam, &

coelestem patriam; & cum hac habere commu-
nes contemplationes, cum illa verò communia
symbola, seu sacramenta. Augustinus etiam li-
bro 19. contra Faustum cap. 15. sic ait: Prima
sacramenta, quæ celebrabantur & observabantur ex
lege, prænuucia erant Christi venturi. Ergo ex
Concilijs & SS. Patribus in veteri lege præter
circumcisionem fuerunt alia sacramenta.

Probat secundò eadem pars: In veteri lege
præter esum agni paschalis & circumcisionem,
quæ ad tollendum peccatum originale institu-
ta fuit, erat aliquod sacramentum ad delenda
peccata actualia institutum: Ergo in tali lege
plura erant sacramenta. Consequentia patet,
Antecedens probatur ex D. Thoma infra qu.
84. art. 7. ad 2. ubi sic ait: Penitentia in veteri
lege aliquam determinationem habuit, quantum qui-
dem ad dolorem, ut esset magis in corde, quam in ex-
terioribus signis, secundum illud Joel 2. scindite corda
vestra, & non vestimenta vestra. Quantum autem ad
remedium doloris querendum, ut aliquo modo mini-
stris Dei peccata sua confiterentur, ad minus in gene-
rali. Unde Dominus Levit. 1. dicit, Anima si peccave-
rit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum
de gregibus sacerdoti, juxta mensuram estimationem-
que peccati, qui orabit pro eo quod nesciens fecerit, &
dimittetur ei. In hoc enim ipso quod oblationem fa-
ciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo suum
peccatum sacerdoti confitebatur, & secundum hoc di-
citur Prov. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirige-
tur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, mise-
ricordiam consequetur. Quibus verbis S. Doctor
non solum aperte docet, fuisse in veteri lege a-
liquod sacramentum pro peccatis actualibus
institutum, sed etiam id probat ex Scriptura,
quæ Levit. 5. promittit remissionem peccati
per ignorantiam commissi, oblationi arietis, &
orationi sacerdotis, subindeque talem oblatio-
nem & orationem fuisse signum practicum gra-
tiæ, & per consequens verum sacramentum, in-
finuat.

Secunda pars conclusionis, quæ ait statum le-
gis scriptæ plura habuisse sacramenta, quam sta-
tum legis naturæ, triplici conjecturâ & optimâ
simul congruentiâ suadet. Prima est, quod
cum tempore legis naturæ populi essent quasi
parvuli instruendi, subindeque non multitudine
præceptorum, atque adeò nec sacramento-
rum, obruendi; & contra verò tempore legis
scriptæ excitati jam homines essent, ac proin-
dè amplius instruendi, crescere debuit præce-
ptorum ac sacramentorum numerus. Secunda,
quia lex naturæ generalia dat præcepta, lex au-
tem scripta ea specificat, & consequenter non
mirum, quod in lege scripta plura existere de-
buerint præcepta & sacramenta, quam in lege
naturæ. Tertia, quia sacramenta sunt in reme-
dium contra peccata: nondum autem in lege
naturæ tantum creverat morbus, quantum pos-
tea crevisse tempore legis scriptæ cognoscitur,
& consequenter non tot remedia in illa fue-
runt necessaria, quot in ista, Unde Hugo Victo-
rinus lib. 1. de sacram. part. 12. cap. 4. sic habet:
In primis pauca antidota, & paucis membris, id est
paucis personis medicus apposit, ut paulatim morbus
desiceret, & salus crederet; & post plura contulit re-
media, & plures reparavit.

Tertia pars, quæ asserit in lege veteri plura
fuisse sacramenta, quam in nova, probatur pri-
mò ex Augustino lib. 19. contra Faustum cap.
13, ubi sic habet: Sacramenta veteris legis ablata
sunt,